

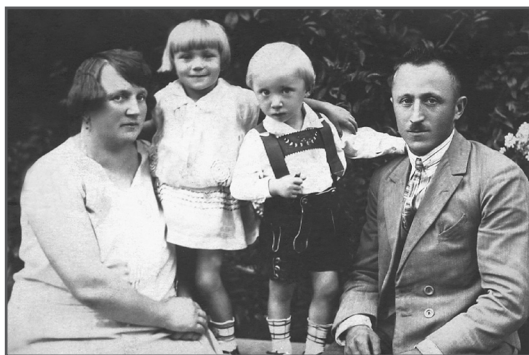
Kurejeva kmetija, Ocepkova gostilna in življenje za Savo

(po spominih Milice Klinar, Nede Kovačič, Mirjane Hribovšek in Jožice Ocepek)

Kadar me je kdo vprašal, kje sem doma in ni poznal okolja, sem vedno rekla, da je to tam, kjer je tista ravnina za Savo, pod Mežaklo, tam kjer je pol leta zima!

Kurejevo kmetijo in posestvo, kot smo ga poznali po 2. svetovni vojni, je prigospodarila Doroteja Robič (rojena Kobentar ali Kobenter, po starih zapisih) – Rogarjeva Ratija s Hrušice. Ona je bila lastnica hiše, kjer je bila kasneje Ocepkova gostilna. Ratija se je rodila leta 1876 na Hrušici. Bila je izjemno delovna in je imela v najemu nekaj njiv na Kurejevem posestvu, katerega lastnik je bil veletrgovec in posestnik Goli iz Idrije. Ta se je odločil, da bo kmetijo prodal in se odselil. Ker je bila Ratija pridna in je z ljubeznijo obdelovala njive, ji je lastnik kot prvi ponudil kmetijo v odkup. Tako sta leta 1922 sklenila kupno pogodbo, Ratija pa si je denar izposodila pri Hranilnici. Kurejeva kmetija je prešla v njeno last.

Leta 1894 je rodila hčerko Minco, (oče je bil menda Kurej, upravitelj kmetije, kjer je Ratija, kot mlado dekle služila), ki je po materi podedovala pridnost in podjetniško žilico. Kasneje se je Ratija poročila z Robičem, ki je imel Minco rad kot lastno hčer. V času gradnje železniškega predora sta odprli gostilno. Kuhali sta za delavce in tako odplačevali posojilo in večali premoženje. S pridnimi rokami, sposobnostjo in iznajdljivostjo sta v začetku 20. stoletja imeli gostilno, trgovino, polno hišo stanovalcev in kmečko posestvo. Ratija je hišo, kjer je bila gostilna, prepustila hčerki Minci, sama pa je odšla na kmetijo,

Družina Ocepove Mince
(Last N. Kovačič)

kjer je ostala vse do svoje smrti 1954. Zgodovinski viri pravijo, da je bila Ratija od prve omembe naprej sedmi lastnik po vrsti. Ratija je po smrti svojega moža sama vodila veliko kmetijo. V hlevu je imela kar nekaj živine, krave in vola, ovce, prašiče, kokoši, race... Kmetijo je obdelovala s pomočjo stanovalcev, ki jih je bilo v veliki hiši vedno polno. To so bili večinoma delavci železarne, ki so radi pomagali pri kmečkih opravilih, saj sta Ratija in Minca poskrbeli za nepozabne malice, ki so med kosci slovele daleč naokoli. Ratija je slovela kot dobra, pravična in poštena ženska. Bila je izredno dobrega

srca in je vedno skrbela tudi za reveže. S Cigani je imela prav poseben odnos: redno so jo obiskovali, kaj postorili (brusili nože, kaj popravili), lahko so prespali na seniku in vedno so dobili hrano in skromno plačilo. Zaradi gospodaričine dobrote in poštenosti ji nikoli niso ničesar ukradli ali ji delali škodo.

Minca pa je vso svojo podjetniško žilico in kuharsko mojstrstvo usmerila v gostilno. Poročila se je s Karlom Ocepkom iz Zagorja, ki je bil državni uslužbenec – finančar. Skupaj sta postavila temelje gostilne Pri Ocepku.

V tej zgodbi imajo glavno vlogo ženske. Zaznamovale so celo stoletje, zapisale so se v zgodovino Hrušice; ustvarile so dom in premoženje za svoje družine, nahranile so številne družine in pomoči potrebne. Ocepkova gostilna je z Minco in njeno družino v času med obema vojnama postala center družabnega, kulturnega in političnega

Ocepkova gostilna pred drugo svetovno vojno
(Last N. Kovačič)

življenja na Hrušici. V hiši je bilo vedno polno ljudi, ki so tam tudi stanovali (učitelji, državni uradniki, delavske družine ...). Pred II. vojno so imeli tudi manjšo trgovino. Vse to je vodila izredno sposobna Minca, ki je imela dva otroke, hčerko Milico (1926) in sina Draga (1927). Okoli leta 1938-39 so manjši objekt ob glavni stavbi podrli in zgradili prizidek, v katerem so uredili restavracijo in prireditveno dvorano. V njej so bile gledališke igre, prireditve, pustovanja, tudi telovadno društvo Sokol je tam izvajalo svoje redne aktivnosti. Daleč naokrog najbolj znano pa je bilo kegličje za hišo. Vaški

otroci so tam za drobiž postavljali keglje (in se prepirali, kdo bo to počel), odvijala so se prava mala tekmovanja. Ljudje so v gostilno radi zahajali.

V življenje družine Ocepek in mnogih družin s Hrušice je leta 1941 kruto zarežala vojna. Nemci so najprej izselili intelektualce in gostilničarje in tako so leta 1941 izselili tudi Ocepkovo družino. V eni uri so morali zapustiti dom in vse, kar so imeli. Najprej so jih odpeljali v Valjevo in nato v Beograd v Srbijo. Ko se je družina po štirih letih vrnila iz izgnanstva, je bilo potrebno poskrbeti za ostarelo babico Ratijo, ki je ostala sama na obubožani in izropani kmetiji. To skrb je prevzela vnukinja Milica, mama Minca pa je ponovno zagnala gostilno pri Ocepku. Tudi oni so se vrnili v popolnoma izropano in opustošeno hišo, ki so jo morali v celoti obnoviti s pohištvom vred in so še dolgo odplačevali dolgove. Ocepkova gostilna je z veliko truda in odrekovanja spet delovala, dvorano so dali v najem krajevni skupnosti za telovadnico, mama Minca pa je gostilno vodila vse do leta 1958. Umrla je leta 1973, njen mož Karel Ocepek pa 1969.

Mincin sin Drago Ocepek je bil izjemno sposoben in so ga »dali v šole«. Po vojni je ostal v Beogradu in tam zaključil šolanje. Postal je strojni tehnik, kar je bila v tistih časih zavidljiva stopnja izobrazbe. Legendarna pa je bila njegova ljubezen do hitrih motorjev, saj je imel prvi motor v takratni Jugoslaviji in z njim je presegal vse hitrostne omejitve. Temu primerne so bile tudi kazni in poškodbe, vendar se je vse dokaj srečno končalo. Ljubezen do hitrih športov, motorjev in smučanja pa ga je spremljala celo življenje. Drago je bil poročen s sosedo Jožico in je imel dva sinova, Iztoka in Roberta, ki skupaj z družinami in mamo Jožico še vedno živita v prenovljeni Ocepkovi hiši. Po smrti babice Ratije je posestvo pri Kureju podedovala Ocepkova Milica, hišo, kjer je bila gostilna in ostala zemljišča na levem bregu Save, pa Ocepkov Drago.

Kmetija pri Kureju je po drugi svetovni vojni preživljala boljše in slabše čase, kot so bili časi težki za vse. Po smrti babice Ratije leta 1954 je posestvo prevzela Milica in z njo je prišel v hišo tudi Mirko (Klinar) Šmonov Mirko, ki je zaradi svojega partizanskega udejstvovanja (bil je železničar in vojni invalid) imel ugled in je uspel zaščititi kmetijo pred grozečo nacionalizacijo. Zaradi tega je kmetija ostala do konca v svojih prvotnih okvirih. Ves čas so imeli živino, krave in bike ter obvezno tudi konja, s katerim je Mirko »fural« les in drva. Hiša je bila ogromna, zraven nje je stalo veliko gospodarsko poslopje (hlev, skedenj), drvarnica, Joščova bajta (po hlapcu Jošci, ki je tam živel) s črno kuhinjo, vrt - ograjen pašnik, preko katerega je tekел potok, ki je s kristalno čisto in mrzlo vodo napajal korito na kmetiji. Poleti so prihajali ljudje tudi z Jesenic po vodo iz Kurejevega korita. Delavske družine so v hiši v zelo skromnih razmerah (kuhinja in spalnica) bivale do konca 60 let.

Ko so na Jesenicah zgradili bloke in prve stolpnice, so dobili boljša stanovanja in so počasi odšli. Hiša se je izpraznila in ostala je samo družina Milice in Mirka Klinarja, ki sta imela hčerko Nedo.

Na desnem bregu Save – »za Savo/ pod Mežaklo« je bilo poleg Kurejeve kmetije kar nekaj hiš. Čisto zadnja naseljena hiša je bila približno 500 m od kmetije in v njej sta nekaj časa živela Koširjeva Anton in Ančka (Anca) s štirimi otroki. Družina se je okrog leta 1960 odselila in v hišo je prišla gospa Pavla Habjan, ki je kasneje k sebi vzela dve dekleti, svoji nečakinji, Vesno in Marinko. Drugi najbližji sosedje so bili Jonketovi (tudi številna družina, kasneje razseljena po svetu), Žgajnarjevi (Klemen, Malka in Marica Robič), Kikeljnovi Ferdo, Marica in sin Ferdo, naprej na hribu sta živela Janko Robič (Vovšovcov) in njegova sestra Milka, poročena s Cirilom Koširjem, in sin Ciril. Starejši Ciril je imel prvi televizor, ki so ga kot tehnološko čudo občudovali otroci. V bližini so bile tesno skupaj še tri hiše: Ajtnikova z mamo Minko, sinovoma Francem in Pepijem in hčerko Rozko, (pisali so se Jelenič), v Žvagnovi hiši, katere lastnik je bil Drago Robič, ki je živel v Kranjski Gori, so živeli Žagarjevi (»dobra teta Ana«, Jože in Mirjana). Ata Jože je bil znan daleč naokoli po izdelovanju copat, ki jih je do konca šival na stari Singerjev šivalni stroj. Pod Žvagnovo je stala novejša hiša Vovšovcevega (Robič) Francka, kjer je živel z ženo Pavlo in sinom Iztokom. Pot, obrasla z vrbjem, borovci, češminom in divjim šipkom, je vodila do Grumerčevih, kjer sta ata Vito in mama Marica živela s tremi sinovi: Slavkom, Vitom in Tonijem. Sosedje Grumerčevih so bili Kovačevi, v hiši so živele ženske treh generacij: stara mama, mama Minka in hčerka Simona. Na samem pod gozdom je stala Vrbanova hiša. Hiše so bile precej vsaka k sebi, združevala jih je le kolovozna pot. Ko so otroci hodili v šolo, so poskrbeli tudi za luč na kandelabru ob poti. Sicer pa je bilo od Kureja do avtobusne postaje na Hrušici kar kakšne dobre pol ure hoda, pozimi pa več kot uro. Bila so leta, ko je bilo toliko snega, da je moral Mirko s konjem pregaziti pot, da so šli otroci lahko v šolo, vaščani pa v trgovino. Edina vez z drugim bregom je bil most čez Savo (kjer danes vozijo tovornjaki na deponijo Mala Mežakla). Most je bil lesen in že krepko načet, ko ga je visoka voda ob poplavih odnesla. Takrat so morali vaščani prečkati Savo čez Žvagnov most na Spodnjem Plavžu, v času gradnje pa so postavili brv. Uničeni most so kasneje obnovili, kar je bil velik praznik za celotno Hrušico (o tem priča tudi filmski zapis RTV Slovenija – 1967). Ker so imeli Hruščani na desnem bregu Save naprej od Kurejevega posestva tudi polja, je bil most čez Savo življenjskega pomena za celotno skupnost. Narasla Sava je kar nekajkrat ogrozila Kurejevo hišo, saj je voda segala do notranjega dvorišča. Polja so se obdelovala (kosila), živine je bilo vedno približno od 8 do 10 v hlevu, vendar v tistih časih to ni zadostovalo za preživetje, tako da je družina živela predvsem od Mirkove invalidske pokojnine. Do izgradnje vodovoda Peričnik je bil edini vir pitne vode na posestvu potok iz Mežakle, ki je bil speljan v korito na dvorišču. Po izgradnji vodovoda pa je bil napeljan javni vodovod tudi na kmetijo, kar je prebivalcem zelo olajšalo življenje (pralni stroj). Kurejeva kmetija je živela svoje življenje; vaščani so radi prihajali pod mogočno lipo, prirejali so piknike, se družili, včasih tudi pomagali pri spravilu sena; zima je bila

vedno zelo dolga, saj je sonce zašlo za vrh Mežakle sredi novembra in spet pokukalo na hišo okrog 20. januarja. Po vojni so na pobočju Mežakle nedaleč od kmetije uredili dve skakalnici, ki sta bili takrat pravi »športnoskakalni« hit; odvijale so se tekme, tudi državno prvenstvo v smučarskih skokih, na njih so se kalili taki asi, kot je bil Ludvik Zajc in še bi jih našli ... Organizirali so športne dneve šolske mladine, itd. Generacija 60 let se zagotovo spomni čudovitih brezskrbnih otroških let, ko so se otroci podili po gozdu, gmajnah ob Savi, se lovili na hlevu, se vozili z lojtrnikom, na Pocariji nabirali lešnike, se igrali pod mogočno brezo sredi polja, kosili in grabili neskončno dolge travnike ...

Gradnja avtocestnega predora Karavanke je krepko posegla v življenje prebivalcev desnega brega Save. V začetku 60 let je bila ukinjena železniška proga, v sredini 60 let se je začel program izgradnje cestnega predora ... različna merjenja in pogovori so se začenjali in zastajali za več let, zgradili so obvozno cesto po trasi bivše železnice, ki je več let samevala, itd... Razvoj pa se je zaradi napovedane gradnje avtocestnega predora na desnem bregu Save, za vedno ustavil. Ni se vlagalo v obnovo poti, ni se vlagalo v obnovo hiš in seveda je tudi razvoj Kurejeve kmetije zamrl. Polja so se brez sodobnih strojev vedno teže obdelovala. Po smrti Mirka 1982 sta ostali na kmetiji sami mama Milica in Neda, ki je študirala v Ljubljani, vendar se je po končanem študiju vrnila domov. Odločitev za začetek gradnje karavanškega cestnega predora je za vedno zapečatila usodo prebivalcev desnega brega Save na Hrušici. Prebivalce so reševali na različne načine, večinoma so dobili nadomestna bivališča, hiše, oziroma gradbene parcele. V nekaj letih so se preselili, Kurejeva kmetija je bila decembra leta 1986 kot zadnja za vedno izbrisana. Tam, kjer je stala, je sedaj gozdni rob in poljska pot proti Mlakam. Na polju stojijo objekti, ki so prej služili mejnemu prehodu. Nekateri so opuščeni, v drugih ima svoje prostore Družba za vzdrževanje avtocest. Občina Jesenice je del zemljišča odkupila za bodočo kolesarsko povezavo.

Dediščina Kurejeve kmetije pa se je kljub temu, da je ta nepovratno izginila, ohranila. Če je kmetija za družino pomenila eksistenčno varnost (seveda ob bistveno izboljšanih pogojih) in je bila zaradi javnega interesa gradnje avtoceste uničena, se je duh samostojnosti in podjetnosti preselil v podjetniško zasnovano vsebino novega bivališča v Kranjski Gori, kjer je družina Milice in Nede Klinar (sedaj Kovačič) postavila manjši družinski penzion Brezov gaj. Tako se je Kurejeva kmetija (spet!) z veliko truda spremenila v turistični objekt, ki podobno kot kmečko posestvo služi svojemu namenu in družini omogoča zaposlitev in preživetje.